
Poročilo o delu Inštituta za novejšo zgodovino 1995

Naloge, ki smo si jih zastavili v preteklih letih, smo v letu 1995 dobro opravili. Zaključili smo delo na šestih temeljnih raziskovalnih projektih in vsi odgovorni nosilci so ugotovili, da so bili cilji, ki smo si jih zastavili leta 1992, ko smo načrtovali to raziskovalno delo, doseženi. Raziskovalni dosežki so bili sproti objavljeni in posredovani javnosti. Tako je tudi v preteklem letu 18 raziskovalcev inštituta pripravilo in objavilo 8 samostojnih publikacij, 41 znanstvenih razprav, 54 gesel v Enciklopediji Slovenije, 143 gesel v Slovenski kroniki XX. stoletja in v tisk oddalo 30 obsežnejših znanstvenih tekstov. Konec leta je izšla 35. dvojna številka inštitutove revije *Prispevki za novejšo zgodovino*. Na 11 znanstvenih posvetih doma in v tujini so raziskovalci inštituta podali 26 referatov. Z razširitvijo opreme v naši knjižnici smo se vključili v mednarodne računalniške povezave, hkrati pa omogočili raziskovalcem in uporabnikom knjižnice neposreden vstop do informacij v sistemu COBISS. Vse opravljeno delo je podrobneje opisano v sedmih poglavjih tega poročila, kot je običajno že nekaj let. Sestavni del tega poročila je bibliografija delavcev inštituta. Finančno smo leto zaključili uspešno, čeprav so se sredstva Ministrstva za znanost in tehnologijo dvignila za odstotek manj, kot je bila inflacija. Sklenili smo nove pogodbe z najemniki stavbe in dosegli, da so začeli plačevati tudi najemnino, tako da smo lahko začeli z obsežnejšo obnovo notranjosti stavbe.

1. Raziskovalni projekti

Raziskovalno delo smo v letu 1995 opravljali v šestih temeljnih in enem aplikativnem projektu. Delo na temeljnih projektih je bilo v tem letu končano, aplikativni projekt pa je Področni svet za humanistiko na naš predlog podaljšal še za eno leto. V njih je sodelovalo 17 inštitutovih polno zaposlenih raziskovalcev, dva polno zaposlena raziskovalca Inštituta za narodnostna vprašanja, dve mladi raziskovalki in 31 zunanjih pogodbenih raziskovalcev. Med njimi so bili 4 z oddelka za zgodovino Filozofske fakultete, 3 z oddelka za zgodovino Pedagoške fakultete v Mariboru, 1 z oddelka za zgodovino Pedagoške fakultete v Ljubljani, 3 z Zgodovinskega inštituta Milka Kosa ZRC SAZU, 2 iz Arhiva R Slovenije, 2 iz Muzeja novejše zgodovine v Celju, po eden iz Inštituta za narodnostna vprašanja, Narodnega muzeja, Goriškega muzeja in Gorenjskega muzeja, 3 iz Pokrajinskega arhiva Koper, 4 iz Slovenskega raziskovalnega inštituta v Trstu ter 5 upokojenih profesorjev in raziskovalcev. Tako velika raziskovalna skupina je zahtevala izjemno veliko usklajevalnega dela, potrebno pa je omeniti tudi veliko drugega administrativnega in računovodskega dela.

1.1. Meščanstvo na Slovenskem od konca 18. stoletja do 1918

Odgovorna nosilka dr. Jasna Fischer

V uresničevanju projekta je v letu 1995 sodelovalo sedem uveljavljenih zgodovinarjev - raziskovalcev in mlada raziskovalka, ki pripravlja doktorsko disertacijo. Dva sta bila polno zaposlena na inštitutu, pet je bilo pogodbenih zunanjih sodelavcev. Zaposleni so bili na oddelkih za zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani in Pedagoške fakultete v Mariboru. Dva sodelavca sta upokojenca.

Dr. Jasna Fischer je nadaljevala analize procesa industrializacije slovenskih dežel v drugi polovici devetnajstega stoletja. Napisala je tri pregledne članke, o ekonomski in socialni strukturi slovenskih dežel v drugi polovici devetnajstega stoletja in letih pred prvo svetovno vojno, o slovenski gospodarski bilanci ob razpadu Avstro-Ogrske in prebivalstvu na Slovenskem od naselitve do 1918. **Dr. Andrej Studen** je z uspešnim zagovorom doktorske disertacije Stanovati v Ljubljani (Socialno-zgodovinski oris stanovanjske kulture Ljubljančanov pred prvo svetovno vojno) končal izpopolnjevanje kot mladi raziskovalec. V okviru projekta je napisal več znanstvenih razprav, navedene so v priloženi bibliografiji. V arhivih in knjižnicah v Ljubljani, Celju in Mariboru je evidentiral in zbiral vire in literaturo o meščanstvu na Slovenskem. Sodeloval je pri zborniku razstave To in ono o meščanstvu v provinci, ki ga je pripravil Pokrajinski muzej v Celju.

Dr. Janez Cvirn je avgusta meseca zbiral gradivo v rokopisnem in časopisnem oddelku Joaneuma v Gradcu. Pregledal je Grazer Zeitung za leta 1815 - 1848. Skupaj z **dr. Andrejem Studenom** je za prof. dr. Ernsta Bruckmüllerja in prof. dr. Hannesa Stekla z Dunaja pripravil okvirni bibliografski pregled člankov in razprav iz zadnjih desetih let, ki se ukvarjajo z zgodovino meščanstva na Slovenskem in se vključil v avstrijski projekt o zgodovini meščanstva v Srednji Evropi 1918-1995. **Dr. Matjaž Klemenčič** je raziskoval vzroke in posledice izseljevanja za slovenski narodni razvoj in politiko habsburške monarhije do izseljencev in izseljevanja. Obdelal je gradivo, ki ga hranijo Avstrijska nacionalna biblioteka na Dunaju, avstrijski upravni in nacionalni arhivi na Dunaju, gradivo, ki ga hrani Narodni muzej v Ljubljani, ter časopisno gradivo iz Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani in Univerzitetne knjižnice v Mariboru. O tematiki je napisal obsežen znanstveni članek. **Antoša Leskovec** je v Štajerskem deželnem arhivu v Gradcu pregledal repertorije fondov Repräsentance in komore 1749-1763 in Starega gubernija 1763-1784 in evidentiral gradivo za zgodovino obrti in trgovine v Mariboru. V Arhivu R Slovenije je izpisoval podatke o mariborskih obrtnikih iz dobe stare Jugoslavije, ki so obrt dobili še v staroavstrijski dobi. V Pokrajinskem arhivu v Mariboru je izpisal iz delovodnikov mariborske kresije navedbe spisov o mariborskem gospodarstvu leta 1843. V Univerzitetni knjižnici v Mariboru je pregledal časnik Marburger Correspondent (letnik 1865) in Marburger Zeitung (letnike 1866-1868). **Dr. Vasilij Melik** je napisal dva znanstvena članka, o središču, provinci in meščanih ter o začetkih slovenskega političnega življenja in Lovru

Tomanu ter opombe k spominom Frana Šukljeta. **Dr. Franc Rozman** je izpisoval podatke o nemških meščanih v Ljubljani za štetja 1890, 1900 in 1910 na Kongresnem trgu, Knežji ulici, Turjaškem trgu, Prešernovi ulici, Marijinem trgu ter ulicah Simona Gregorčiča, Šubičevi in Levstikovi. Izpisoval je podatke o rojstvu, poklicu, veroizpovedi, šolski izobrazbi in premoženju. Obenem je po literaturi, šematizmih in adresarjih proučeval njihovo družbeno in politično življenje. **Mag. Sabina Ž. Žnidaršič** je pregledovala in zbirala gradivo za prijavljeno disertacijo z naslovom *Pojavnost in podoba žensk na Kranjskem od sredine 19. stoletja do druge svetovne vojne*. Pregledala je večino časopisnega gradiva za obdobje do prve svetovne vojne. Dvakrat je študijsko obiskala Dunaj in pregledala najnovejšo literaturo.

1.2. Gospodarska in socialna zgodovina Slovencev 1918 - 1991

Odgovorni nosilec dr. France Kresal

V izvajanju projekta so sodelovali 4 gospodarski zgodovinarji, polno zaposleni raziskovalci inštituta ter trije pogodbeni sodelavci, eden z oddelka za zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani in dve sodelavki celjskega Muzeja novejše zgodovine.

Dr. France Kresal je v okviru projektne naloge Industrializacija Slovenije in družbene spremembe v okviru stare Jugoslavije raziskoval probleme iz gospodarske in socialne politike v Sloveniji med obema vojnama. Tako je analiziral oblikovanje slovenskega gospodarstva v okviru stare Jugoslavije, pomen industrije, mezde in plače, davke in davčni sistem v zadnjih sto letih, davčno politiko in socialno strukturo davkoplačevalcev ter gospodarski pogled na trideseta leta in gospodarsko politiko Slovenije v okviru Jugoslavije od 1918 do 1941. Raziskal je tudi politiko reševanja gospodarskih in socialnih problemov med gospodarsko krizo v zvezi z reševanjem kmečkih dolgov in agrarne reforme ter obrtno in trgovinsko politiko. **Dr. Žarko Lazarevič** je raziskoval zamisli gospodarskega razvoja Slovenije med obema vojnama. Zbiral je gradivo, ki je izšlo v obliki brošur in knjig ter gradivo iz Arhiva R Slovenije iz fondov dr. Albina Šmajda, Janka Mačkovška in študijske komisije pri Predsedstvu SNOS. Zbrano gradivo je uredil in začel oblikovati zaključni tekst. Analiziral je tudi slovensko združništvo do druge svetovne vojne in razplet kmečke dolžniške krize v Jugoslaviji v tridesetih letih v primerjavi z nekaterimi evropskimi državami. **Dr. Zdenko Čepič** je nadaljeval s proučevanjem kmetijske politike prvih let po drugi svetovni vojni v razmerah hitrejši industrializaciji Slovenije. Na osnovi zbranega gradiva je pisal znanstvene članke o načinu preskrbe prebivalstva po drugi svetovni vojni in o osnovnih značilnostih kmetijskega združništva v obdobju 1945-1953 s poudarkom na kolektivizaciji kmetijstva ter drugih značilnostih kmetijske politike (npr. o odkupnem sistemu, davčnem sistemu, cenah). **Dr. Jože Prinčič** je raziskoval nacionalizacije v Sloveniji v letih 1946-1948, s katerimi je bilo podržavljenih

okoli 1.400 gospodarskih podjetij, ter leta 1958, ko so podržavili okoli 19.000 stanovanjskih in javnih zgradb ter gradbena zemljišča. V analizo je zajel vse vidike in razsežnosti nacionalizacijskega procesa. Nadaljeval pa je tudi proučevanje podržavljenja nemškega premoženja v Sloveniji med leti 1945 in 1955 in izdelal seznam zaplenjenega premoženja.

Mag. Bojan Balkovec je raziskoval zgodovino Ljubljanske borze za blago in vrednote. Zbiral je dve vrsti gradiva: časopisno, kjer je največ podatkov v poročilih ob letnih občnih zborih borze ter arhivsko v gradivu Zbornice TOI. Rezultat njegovih raziskovanj je publikacija, ki je nastala v sodelovanju z Ljubljansko borzo, ter dva strokovna članka. **Andreja Rihter** je v okviru raziskovalne naloge Razvoj turizma v Celju in njegovi širši okolici v letih 1918-1941 končala z zbiranjem virov v Zgodovinskem arhivu Celje, Osrednji knjižnici Celje, Turističnem društvu Celje in Arhivu R Slovenije ter začela pisati posamezna poglavja. **Marija Počivavšek** je v okviru raziskovalne naloge Trgovina v Celju med leti 1918-1941 tudi končala z zbiranjem arhivskega gradiva v Zgodovinskem arhivu Celje, Osrednji knjižnici Celje in Arhivu R Slovenije ter začela pisati posamezna poglavja teksta.

1.3. Politični in idejni razvoj na Slovenskem 1892 - 1941

Odgovorna nosilca dr. Janko Prunk in dr. Anka Vidovič-Miklavčič

Projekt so izvajali štirje polno zaposleni raziskovalci inštituta, eden le do prvega oktobra 1995 in štirje zunanji raziskovalci. Eden je polno zaposleni raziskovalec Inštituta za narodnostna vprašanja, trije pa pogodbeni z oddelka za zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani, Gorenjskega muzeja v Kranju in upokojenec. Zaradi odhoda dr. Prunka je vodenje projekta prevzela dr. Anka Vidovič-Miklavčič.

Dr. Janko Prunk je kot Humboldtov štipendist na univerzi v Freiburgu proučeval historično obdelavo totalitarnih ideologij in sistemov fašizma in boljševizma v tridesetih letih s posebno pozornostjo do historiografskega dela Franza Borkenaua. Ta analiza je potrebna za boljšo umestitev slovenskega političnega in idejnopolitičnega razvoja v tridesetih letih v evropski okvir. Raziskoval je tudi vse politične subjekte slovenskega liberalnega tabora v tem obdobju. **Dr. Anka Vidovič-Miklavčič** je za projektno nalogo Socialistična (socialnodemokratska) stranka na Slovenskem v letih 1918-1941 nadaljevala s pregledovanjem arhiva v Zgodovinskem arhivu Ministrstva za notranje zadeve in Arhivu R Slovenije. S štipendijo Constantina Jirečka je na Dunaju pregledovala, izpisovala in kopirala arhivsko gradivo v avstrijskem državnem arhivu, in sicer fond Neues politisches Archiv 1918-1941, v nacionalni biblioteki pa časopisno gradivo za obdobje 1929-1941. Pregledala je tudi slovenski meščanski in delavski tisk v letih 1932-1935. **Dr. Jurij Perovšek** je za projektno nalogo Vprašanje jugoslovanskega unitarizma pri Slovencih v letih 1918-1941 zaključil pregledo-

vanje gradiva za obdobje 1929-1941. Pregledal je vodilno liberalno politično glasilo dnevnik Jutro, dnevnik Slovenec ter študiral literaturo, ki obravnava slovenski nacionalni problem v Kraljevini Jugoslaviji. Vzporedno je proučeval tudi vprašanja državnopravnega značaja jugoslovanske skupnosti po uvedbi kraljeve diktature januarja 1929 ter odnos slovenske politike do jugoslovanske države v letih 1929-1941. **Dr. Ervin Dolenc** je za projektno nalogo Kulturna politika in kulturni boj 1929-1941 pregledoval arhivsko gradivo v Arhivu R Slovenije, in sicer fonde Kraljevska banska uprava Dravske banovine, upravni oddelek 16-2, Prosvetna zveza v Ljubljani in Slovenska matica ter arhiv Zveze društev Slovenskih likovnih umetnikov in večino časopisja, ki je ob slabi ohranjenosti arhivskega gradiva raznih ustanov najpomembnejši vir informacij za omenjeno raziskovalno temo.

Janez Stergar je raziskoval položaj in razvoj slovenske manjšine v Avstriji po prvi svetovni vojni in povezovanje manjšine z matičnim narodom in njegovo državo v tridesetih letih. Delne rezultate svojih raziskovanj je objavil v knjigi Sedem desetletij ljubljanskega inštituta za narodnostna vprašanja v slovenskem in angleškem jeziku, v strokovnih člankih v k Slovenski kroniki XX. stoletja in Enciklopediji Slovenije. Napisal je scenarij razstave v palači Evrope v Strasbourgu Researching Cultural Diversity at the Central-European Ethnic Touching Point, Seven Decades of the Institute for Ethnic Studies, Ljubljana.

Dr. Janko Pleterski je za projektno nalogo Katoliška narodna stranka oziroma Slovenska ljudska stranka zaključeval monografijo o politični poti dr. Ivana Šušteršiča v letih 1890-1925. Napisal je manjkajoča poglavja iz let na prelomu stoletij. Obsežna monografija na 600 straneh je pred redigiranjem in pripravo za tisk. Napisal je nekaj razprav in člankov. Sodeloval je na posvetu Slovenska trideseta leta na Slovenski matici. **Dr. Miroslav Stiplovšek** je v okviru dela za projektno nalogo Zgodovina sindikalnega gibanja na Slovenskem od začetkov v drugi polovici 19. stoletja do 1941 svoje raziskovalne rezultate o delovanju vseh treh sindikalnih organizacij objavil v osmih sestavkih v Slovenski kroniki XX. stoletja in Enciklopediji Slovenije. Za tisk je pripravil razpravo o slovenskih socialnodemokratskih strokovnih organizacijah in amsterdamski sindikalni internacionali. Sodeloval je na posvetu Slovenske matice Slovenska trideseta leta. **Majda Žontar** je za raziskavo o nastanku, razvoju in delovanju kulturnih, telovadnih in planinskih društev na Gorenjskem od 60-tih let 19. stoletja nadaljevala proučevanje društev v Kranju, Radovljici, na Bledu, v Kropi, Kamni Gorici in v bohinjskem predelu med obema vojnama. Zbirala je gradivo v Zgodovinskem arhivu - enoti v Kranju, Arhivu R Slovenije in nadškofijskem arhivu ter pregledovala časopisje za posamezne probleme. Opravila je 23 razgovorov s člani nekdanjih društev in zbirala fotografsko in drugo dokumentarno gradivo ter nekaj eksponatov. Delni rezultat svojih raziskav je objavila v razpravi o Sokolih in Orlih v Kranju in okolici med obema vojnama.

1.4. Slovenija in Slovenci v drugi svetovni vojni

Odgovorni nosilec dr. Tone Ferenc

Izvajanje projekta z nosilcem in štirimi polno zaposlenimi raziskovalci inštituta je v letu 1995 teklo po delovnem načrtu z omejitvijo objektivne narave, to je z nedostopnostjo nekaterih arhivov in s pomanjkanjem sredstev za delo v odprtih arhivih v tujini.

Pri projektni nalogi o temeljnih značinstih okupacije in NOB na Slovenskem je **dr. Tone Ferenc** nadaljeval z raziskovanjem zgodovine gospodarstva pod okupacijo, in to večinoma za t. i. Ljubljansko pokrajino. Pregledal je 85 fasciklov še neurejenega arhivskega fonda VIII. oddelka (za trgovino, obrt in industrijo) visokega komisarja (1941-1943) in pokrajinske uprave (1943-1945). V nemškem Zveznem arhivu Koblenz - oddelki v Potsdamu je deset dni pregledoval gradivo nacističnega ministrstva za gospodarstvo. Napravil je kopije in mikrofilme gradiva za monografijo o gospodarstvu pod okupacijo, podatke pa si je tudi izpisoval. Po že pregledanem gradivu je napisal razpravo o problemih raziskovanja gospodarske zgodovine pod okupacijo na Slovenskem med drugo svetovno vojno. S področja projekta je objavil še tri druge razprave. Pri projektni nalogi o propagandni dejavnosti Osvobodilne fronte in protirevolucionarnega tabora v času do kapitulacije Italije je **dr. Bojan Godeša** v Arhivu R Slovenije pregledoval naknadno odkrito in šele pred kratkim dostopno, vendar še neurejeno gradivo protirevolucionarnega tabora. Nekaj gradiva je zbral tudi iz bivšega Zgodovinskega arhiva CK ZKS in arhiva Ministrstva za notranje zadeve v Ljubljani. Večino časa je posvetil pisanju dveh poglavij naloge, ki ju bo še pripravil za tisk. Pri projektni nalogi o četništvu na Slovenskem 1943-1943 je **mag. Boris Mlakar** končal s pregledovanjem partizanskih vojaških in civilnih fondov v Arhivu R Slovenije - II (bivši arhiv INZ) in emigrantske literature v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani, ki ima načelne pa tudi dokumentarne prispevke o četništvu na Slovenskem. Opravil je tudi nekaj pogovorov z nekdanjimi četniki in si izpisoval podatke iz literature. Po zbranem gradivu je napisal razpravi o kolaboraciji in državljanski vojni in o delovanju nasprotnikov partizanskega gibanja pod Gorjanci. Pri projektni nalogi o organizacijskem vprašanju KPS v drugi svetovni vojni je **mag. Vida Deželak-Barič** večinoma oblikovala besedilo doktorske disertacije in ga dopolnjevala še z nekaterimi poglavji, dogovorjenimi z mentorjem. Obenem je s podatki iz Arhiva R Slovenije - I in II in posameznikov dopolnjevala kartoteko kadra (okoli 1500 enot) s podatki za statistično ugotavljanje strukturiranosti: starost, spol, izobrazba, poklic, staž, usoda itd. Pri projektni nalogi o vojnih zločinih v propagandi na Slovenskem med drugo svetovno vojno je **mag. Damijan Guštin** zbral gradivo iz časopisja pod okupatorjevim vplivom, ki je izhajalo v slovenskem jeziku v Ljubljanski pokrajini (Slovenec, Jutro, Slovenski narod). Izpisal si je večino podatkov in razčlenil vsebinske poudarke v pisanju tiska obeh bojujočih se slovenskih strani o vojnih zločinih.

1.5. Slovenska družba in politika po letu 1945

Odgovorna nosilka dr. Jera Vodušek Starič

V tem projektu so v letu 1995 sodelovali dva polno zaposlena raziskovalca z našega inštituta in polno zaposlen raziskovalec Inštituta za narodnostna vprašanja ter dva pogodbeno zunanja sodelavca z oddelkov za zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani in Pedagoške fakultete v Mariboru.

Dr. Jera Vodušek Starič je v okviru projektne naloge Utrditev oblasti KP v Sloveniji 1946-1952 nadaljevala s pregledovanjem in analizo arhivskega gradiva iz na novo odprtih ključnih fondov. Tako je dobila vpogled v doslej zaprt fond Dokumentacije Sove, ki hrani večino gradiva slovenske Ozne in Udbe za povojna leta, med drugim o pomembnejših političnih osebnostih, ki so bile sodno in izvensodno preganjane, poročila o dejavnosti Ozne in Udbe v letih 1945-1952 in gradivo o delovanju strank med drugo svetovno vojno. Rezultate je raziskovalka sproti predstavila v več razpravah. **Dr. Aleš Gabrič** je pisal tekst monografije o veliki šolski reformi na Slovenskem v letih 1953-1963. Na podlagi gradiva, zbranega v preteklih letih, je napisal deset poglavij teksta, ki bo kot samostojna monografija izšla v knjižni obliki. Naloga je potrdila hipotezo, da so oblasti s ključnimi političnimi spremembami odločilno posegle tudi na področje kulture in si ga poskušale podrediti. Opisuje potek velike reforme v šolstvu do spremembe šolskega sistema ter preoblikovanje šolstva od osnovnega do visokošolskega. Raziskovalec je v več razpravah obdelal še zgodovino ljudskih univerz, socialističnega realizma, cenzure in delo posameznih kulturnih delavcev (Alojza Gradnika in Edvarda Kocbeka). V projekt se je v zadnjem tromesečju 1995 vključila nova mlada raziskovalka na inštitutu **Mateja Režek**, ki bo v okviru svojega magistrskega študija na Filozofski fakulteti raziskovala politično zgodovino v petdesetih letih. Začela je evidentirati in pregledovati arhivsko gradivo fonda CK ZKS v Arhivu R Slovenije in periodiko iz tega obdobja.

Samo Kristen je za svojo nalogo Problem slovenske zahodne meje 1945-1954 v luči jugoslovanskih diplomatskih srečanj opravil še dodatne raziskave v arhivu Public Record Office v Londonu, arhivu Ministrstva za notranje zadeve, Arhivu R Slovenije in arhivu Inštituta za narodnostna vprašanja ter pisal elaborat, v katerem je obdelal vplive in postopke pri oblikovanju jugoslovanske zunanje politike o mejnem oziroma tržaškem vprašanju leta 1945, to je o komunikaciji med meščanskimi politikami v jugoslovanski vladi in Britancih s poudarkom na vlogi dr. Vladimira Rybara.

Dr. Dušan Nečak je za svojo raziskovalno nalogo Nemška jugovzhodna politika po drugi svetovni vojni nadaljeval z raziskovalnim delom v nemških arhivih in knjižnicah v Bonnu, Koblenzu, Berlinu, Potsdamu, Münchnu in Kölnu. Delne rezultate raziskave je predstavil v predavanju o Hallsteinovi doktrini, Jugoslaviji in sporu v Kominformu na univerzi v Koelnu ter v člankih o problematiki Nemcev na Slovenskem. **Dr. Božo Repe** je nadaljeval nalogo Politični procesi v šestdesetih in sedemdesetih letih v Sloveniji in Jugoslaviji ob primerjavi z vzhodnoevropskimi

državami; rezultate raziskav je vključil v učbenik za 4. razred gimnazije ter referate o politični liberalizaciji v Sloveniji in njenih posledicah ter o prelomu in kontinuiteti po letu 1945.

1.6. Raziskave, vključene v mednarodne projekte

Odgovorna nosilka dr. Olga Janša-Zorn

Vodenje tega projekta je v letu 1995 prevzela dr. Olga Janša-Zorn, vanj pa so bili vključeni predvsem zunanji sodelavci z Zgodovinskega inštituta Milka Kosa. V preteklem letu je bilo težišče dela na pripravi tematsko urejene bibliografije tujejezičnih objav slovenskih zgodovinarjev v letih 1918 do 1993. Delo, ki je bilo objavljeno v knjižni obliki, so pripravile **dr. Olga Janša-Zorn**, **dr. Eva Holz in Nataša Kandus**. **Dr. Darja Mihelič** je sodelovala v programu *Eleghus fontium historiae urbanae*, kjer pripravljajo objavo virov za zgodovino mest. Sodelovala je pri pripravi trojezičnega Glosarja zgodovinskega domoznanstva z avstrijskimi in italijanskimi zgodovinarji. Udeležila se je ustanovnega sestanka *Association Internationale pour l' Histoire des Alpes* oktobra meseca v Luzernu, kjer je imela tudi referat. **Dr. Božo Otorepec** je bil vključen v projekt starejše zgodovine evropskih mest v srednji Evropi in evidentiral še neobjavljeno gradivo za zgodovino mest na Slovenskem. **Dr. Vincenc Rajšp** je sodeloval v mednarodnem projektu *Atlas of Socioreligious History of East Central Europe* in pripravil karte za slovensko ozemlje. Na katoliški univerzi v Lublinu je imel referat *Redovi na Slovenskem od konca 18. stoletja do leta 1914*. Za zbornik *Atlas of Monastic Movement in East Central Europe 10th - 20th Centuries* je pripravil tri prispevke o redovih na Slovenskem.

1.7. Slovensko - italijanski odnosi v zadnjih sto letih

Odgovorna nosilka dr. Milica Kacin-Wohinz

V aplikativnem projektu, ki ga poleg Ministrstva za znanost in tehnologijo sofinancira tudi Ministrstvo za zunanje zadeve, sodelujejo raziskovalci iz Arhiva R Slovenije, Pokrajinskega arhiva v Kopru, Goriškega muzeja, Inštituta za narodnostna vprašanja, Narodnega muzeja in Slovenskega raziskovalnega inštituta v Trstu, raziskovalci z našega inštituta pa le z nasveti. Inštitut je pri izvedbi projekta predvsem administrativni in tehnični usklajevalec dela.

Delo na projektu poteka v dveh smereh: v meddržavni slovensko-italijanski zgodovinski kulturni komisiji in v opravljanju dodatnih raziskav. Ta komisija je v lanskem letu na svojih sestankih na Bledu in v Ogleju obravnavala sintetične preglede zgodovine odnosov med narodomoma v letih 1941-1947 ter usklajevala odprta vprašanja v doslej obravnavani tematiki. Za naslednjo obravnavo je že pripravljen tudi tekst za obdobje 1947-1956 in preveden v italijanščino. Od izvajalcev projekta so v komisiji **dr. Milica Kacin-Wohinz** (predsednica in avtorica besedil), **mag. Nevenka Troha** (avtorica besedil) in **dr. Boris Gombač**, z nasveti

in študijami pa so sodelovali še **Nastaška Nemec, Maruša Zagradnik, Vlasta Beltram, mag. Boris Mlakar in dr. Bojan Godeša.**

Izvajalci projekta so zbirali gradivo v Zgodovinskem arhivu italijanskega zunanjega ministrstva v Rimu (mag. Nevenka Troha, Nataša Nemec) ter v arhivih v Trstu, Gorici in v slovenskih arhivih. Zbrali so ustne in spominske vire za problematiko izseljevanja, naseljevanja optantov, deportacij po vojni. V bibliotekah v Trstu so pregledali tisk o italijanskem eksodosu iz Istre 1945-1956, sestavili so bibliografije in sezname (**Peter Rustja, Sandi Volk**), za povojno obdobje pregledali časopise v koprski knjižnici (**Vlasta Beltram, Leopold Čeh**), v NUK-u (mag. Nevenka Troha) in drugih bibliotekah. Mag. Nevenka Troha in Nataša Nemec sta sestavili seznam deportirancev maja 1945 iz Tržaške in Goriške pokrajine. **Aleksej Kalc** je sestavil statistiko izseljevanja od prve svetovne vojne dalje, **Milan Pahor** in dr. Milica Kacin-Wohinz sezname materialne škode, povzročene Slovincem med vojnama, **dr. Jože Prinčič** pa med okupacijo. Raziskovana tematika je obsegala naslednje vsebinske sklope: odnosi od konca prejšnjega stoletja in prva svetovna vojna (dr. Boris Gombač, Nataša Nemec), fašizem, odporništvo, kultura, gospodarstvo, izseljevanje med obema vojnama (dr. Milica Kacin-Wohinz, Aleksej Kalc, Milan Pahor, dr. Boris Gombač, Sandi Volk), posamezni problemi iz druge svetovne vojne v Trstu in Koprščini (**Vlasta Beltram, Sandi Volk**), konec vojne, maj 1945 (dr. Boris Gombač, mag. Nevenka Troha, Nataša Nemec, dr. Milica Kacin-Wohinz), kulturne, politične in upravne razmere po drugi vojni v coni A in B Julijske krajine ter v coni A in B STO (mag. Nevenka Troha, Leopold Čeh, Vlasta Beltram, Metka Gombač, Sandi Volk), gospodarstvo v coni B STO (**Maruša Zagradnik**), deportacije in usmrčitve po osvoboditvi, grobišča žrtev (mag. Nevenka Troha, Nataša Nemec), eksodus italijanskega prebivalstva iz Istre in naseljevanje na zamejski slovenski zemlji (**Sandi Volk, Peter Rustja**) ter Beneški Slovenci (dr. Milan Komac). Na osnovi zbranega gradiva so raziskovalci pisali razprave, članke in enciklopedične prispevke, referate, predavanja, recenzije, polemične članke in intervjuje. Posredovali so informacije, dokumentacijo, podatke, elaborate, sezname, literaturo, nasvete posameznim organom slovenske vlade (predvsem Ministrstvu za zunanje zadeve, Ministrstvu za delo in družino, meddržavni komisiji), občinskim organom primorskih občin, slovenskim in italijanskim znanstvenim inštitucijam, založbam, novinarjem, študentom in drugim uporabnikom.

2. Drugo raziskovalno delo

V letu 1995 je bilo veliko ustvarjalnih energij vloženi v pripravo znanstvenega poročila o novejši slovenski zgodovini za Državni zbor, ki smo ga objavili v samostojni publikaciji z naslovom **Ključne značilnosti slovenske politike v letih 1929 - 1955**. Pri pripravi tega v javnosti odmevnega dela so sodelovali z inštituta dr. Zdenko Čepič, dr. Tone Ferenc, dr. Bojan Godeša, mag. Boris Mlakar, dr. Jože Prinčič, dr. Janko Prunk in dr. Anka Vidovič-Miklavčič ter zunanji sodelavci

dr. Dušan Nečak, dr. Božo Repe, dr. Peter Vodopivec in dr. Milan Ževart. Organizacijsko je delo na tem projektu vodila dr. Jasna Fischer. Vse delo s pripravami za tisk sta opravila dr. Zdenko Čepič in mag. Damijan Guštin. Avtorji poročila so napisali skupaj 145 tipkanih strani sintetičnega teksta.

Dr. Ervin Dolenc je sodeloval v raziskovalnem projektu Razvoj izobraževanja odraslih na Slovenskem, ki ga je vodil dr. Jurij Jug s Fakultete za organizacijske vede Univerze v Mariboru. Njegova raziskovalna tema v tem projektu je bila izobraževalna dejavnost političnih strank v obdobju 1918-1941. Njegov elaborat je v zaključni fazi dela.

Muzej novejše zgodovine v Celju je v letu 1995 začel izvajati nov projekt Zgodovina Celja 1780-1980, v okviru katerega namerava do leta 1999 izdati pet zbornikov. V projekt sta se vključila tudi dr. Žarko Lazarevič in dr. Andrej Studen.

Dr. Jurij Perovšek je za tisk pripravil svojo doktorsko disertacijo, ki je izšla pri založbi Mihelač z naslovom Liberalizem in vprašanje slovenstva.

3. Knjižnica in dokumentacija

3.1. Knjižnica je v letu 1995 pridobila 720 novih knjig (leta 1994 760; vse naslednje številke v oklepajih so primerjalni podatki za leto 1994). Slovenskih je bilo 399 (490), tujih pa 321 (279). Z nakupom smo dobili 587 (586), v dar 90 (144) in z zamenjavo 43 (30) knjig. V inventarno knjigo periodike smo vpisali 160 (125) naslovov, od teh je bilo slovenskih 64 (57) in 96 (36) tujih. Z nakupom smo pridobili 91 (60), v dar 49 (18) in z zamenjavo 20 (38) naslovov periodike. V knjižnici je bilo skupaj 420 (417) uporabnikov z 9290 (6944) obiski, od tega v izposojevalnici 1430 (1290) in v čitalnici 7860 (6944). Že tretje leto spremljamo precejšen letni dvig števila obiskov v naši knjižnici. Na dom smo posodili 1558 (1482) knjižnih enot, od tega 1351 (1253) knjig in 207 (229) časopisov in časnikov, v čitalnici pa 8877 (8377) enot, med njimi je bilo 415 (401) knjig in priročnikov ter 8462 (8401) enot periodike.

V letu 1995 smo v našo knjižnico vpisali 64 (50) novih članov. Skupno jih je sedaj vpisanih 1712. V vezavo smo dali naslednje časnike: Delo, Slovenec in Dnevnik za leta 1991 - 1994 ter osem knjig. V zamenjavo smo poslali dvojno številko Prispevkov za novejšo zgodovino, letnik 1994 domačim in tujim ustanovam, rednim naročnikom pa revijo pošilja knjigarna Kazina.

3.2. Mag. Damijan Guštin je kot vodja knjižnice in dokumentacije v letu 1995 največ časa posvetil tehnološkemu posodobljanju poslovanja. V letu 1994 je bila namreč instalirana osnovna programska oprema za on-line vodenje kataloga v sistemu COBISS, v lanskem letu pa smo s pomočjo Ministrstva za znanost in tehnologijo razširili zmogljivosti. Zdaj razpolaga knjižnica s 4 terminali, računalnikom in vso potrebno opremo za komunikacijo tako s COBISS-om kot preko Interneta. Vsa novo pridobljena literatura se sproti katalogizira v sistemu. Stanje na dan 31. decembra 1995 je bilo okoli 1000 zapisov.

Mag. Guštin je pripravil tudi več neobjavljenih bibliografij raziskovalcev inštituta, ki smo jih potrebovali za prijavo projekta ali znanstvene sestanke. Mnogo časa je porabil tudi za nabavo in programsko podporo osnovne računalniške opreme raziskovalcev. V letu 1995 je bila namreč nabavljena in usposobljena oprema (računalnik, tiskalnik, besedilnik) za vsakega raziskovalca. Skrbel je tudi za tekoče vzdrževanje te računalniške opreme.

4. Predavanja, mentorstvo, recenziranje

4.1. V letu 1995 sta dva inštitutova delavca sodelovala v dodiplomskem študiju. Dr. Tone Ferenc je v letnem semestru šolskega leta 1994/95 na oddelku za zgodovino Filozofske fakultete dve uri tedensko predaval o novejši zgodovini Slovencev 1941-1945 študentom 4. letnika. Dr. Janko Prunk je v istem semestru na Fakulteti za družbene vede imel predavanja in seminar iz predmeta Socialna in politična misel na Slovenskem.

4.2. Dr. Tone Ferenc in dr. France Kresal sta bila mentorja in konzultanta na oddelkih za zgodovino in etnologijo Filozofske fakultete pri magistrskem in doktorskem študiju. Dr. Jera Vodušek Starič je nudila mentorsko pomoč dvema doktorandoma iz tujine pri pripravi njunih tez iz slovenske in jugoslovanske zgodovine med in po drugi svetovni vojni.

4.3. Vrsta naših raziskovalcev je imela vabljena predavanja. Dr. Ervin Dolenc je v okviru seminarja prof. dr. Miroslava Stiplovska maja meseca predaval o pomenu ustanovitve prve Jugoslavije za slovenski kulturni razvoj. Dr. Tone Ferenc je imel junija v Krškem slavnostni govor ob 50-letnici konca druge svetovne vojne. Dr. Aleš Gabrič je na Pedagoški fakulteti v Mariboru, na oddelku za zgodovino, marca predaval o slovenski kulturni politiki, iz iste teme je imel maja nastopno predavanje za izvolitev v naziv docenta v seminarju prof. dr. Dimitrija Rupla na Fakulteti za družbene vede. V historičnem seminarju ZRC SAZU je imel decembra predavanje z naslovom Ponekod je bila izvedena novoletna jelka šele na intervencijo tamkajšnjih komitejev partije. Dr. France Kresal je predaval arhivistom na njihovih strokovnih izpopolnjevanjih. Dr. Žarko Lazarevič in dr. Jurij Perovšek sta v okviru priprav za maturo na povabilo Zavoda RS za šolstvo in šport marca predavala srednješolskim profesorjem, prvi o slovenskem gospodarstvu v času Kraljevine Jugoslavije, drugi pa o dvajsetih letih v Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev. Dr. Perovšek je imel maja meseca še predavanje v seminarju prof. dr. Stiplovska o slovenskem liberalnem taboru in nacionalnem vprašanju v dvajsetih letih. Dr. Andrej Studen je imel v Celju predavanje z naslovom Stanovati v mestu, septembra pa je imel v okviru komisije za delo zgodovinskih krožkov pri Zvezi prijateljev mladine Slovenije strokovno predavanje učiteljem - mentorjem z naslovom O podjetnem kavarnarju, "italijanski navezi", zamorcih in drugih "primerkih" na naših tleh. Dr. Anka Vidovič-Miklavčič je imela tri vabljena predavanja: februarja na povabilo Muzeja narodne osvoboditve predavanje v Mariboru z naslovom Mladina med nacionalizmom in katolicizmom,

marca na povabilo Zgodovinskega društva za Koroško na Ravnah na Koroškem predavanje z naslovom Mladina v liberalnem in katoliškem taboru v letih 1929-1941 ter maja v seminarju prof. dr. Stiplovska predavanje o organiziranosti, idejnopolitični profiliranosti in dejavnosti mladine v meščanskem taboru na Slovenskem v letih 1929-1941. Dr. Jera Vodušek Starič je januarja na povabilo Ministrstva za notranje zadeve njihovim delavcem predavala v Gotenici o postopkih pri prevzemu oblasti in pobojih domobrancev maja 1945 v Sloveniji.

4.4. Številni raziskovalci so v letu 1995 predstavili na tiskovnih konferencah ter na radiu in televiziji svoje in svojih kolegov samostojne publikacije. Dr. Zdenko Čepič je marca na tiskovni konferenci in Radiu Slovenija predstavil kot urednik in pisec opomb drugi del dnevnika dr. Maksa Šnuderla Dnevnik, II, V partizanih. Na tej tiskovni konferenci sta sodelovala tudi mag. Vida Deželak-Barič in mag. Damijan Guštin, ki je aprila predstavil tudi knjigo Staneta Šinkovca Begunje, Nemška okupacija 1941-1945. Dr. Tone Ferenc je decembra predstavil knjigo Arhivsko društvo za Slovenijo - 40 let. Dr. Aleš Gabrič je na več tiskovnih konferencah predstavil svojo knjigo Socialistična kulturna revolucija: marca v Ljubljani v Društvu slovenskih pisateljev in na III. programu Radia Slovenija, aprila v Trstu v Društvu slovenskih izobražencev, na TV Slovenija (oddaja Osmi dan) in Radiu HIT Domžale, maja ponovno v Ljubljani na okrogli mizi Zveze zgodovinskih društev Slovenije in Cankarjeve založbe, maja v Celju za Zgodovinsko društvo Celje, junija za Zgodovinsko društvo za Pomurje v Murški Soboti, v Kopru za Zgodovinsko društvo za južno Primorsko ter v Kromberku pri Novi Gorici za Goriško knjižnico in Goriški muzej. Dr. Bojan Godeša je predstavil svojo knjigo Kdor ni z nami, je proti nam na tiskovnih konferencah in predstavitvah marca v Društvu slovenskih pisateljev v Ljubljani in na III. programu Radia Slovenija, aprila v Društvu slovenskih izobražencev v Trstu ter na radiu HIT Domžale, maja v Celju za Zgodovinsko društvo Celje in Osrednjo knjižnico ter na TV Ljubljana (oddaja Osmi dan), junija za Zgodovinsko društvo Pomurje v Murški Soboti, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko v Kopru in Goriško knjižnico in Goriški muzej v Kromberku pri Novi Gorici. Dr. Godeša je na tiskovnih konferencah predstavil še knjigi Pietra Brignolija Maša za moje ustreljene, Iz dnevnika vojaškega kaplana ter Lojza Tršana Organizacija Osvobodilne fronte v Ljubljani v času italijanske okupacije 1941-1943. Dr. France Kresal je decembra predstavil knjigo dr. Zdenka Čepiča Agrarna reforma in kolonizacija v Sloveniji. Dr. Andrej Studen je na Radiu Slovenija predstavil revijo Zgodovina za vse, na Radiu Celje pa svojo tiskano doktorsko disertacijo. Dr. Jera Vodušek Starič je maja meseca v Društvu slovenskih izobražencev in v slovenskem programu italijanske TV v Trstu predstavila svojo knjigo Dosje Mačkovšek. V Celju je februarja v Osrednji knjižnici predstavila knjigo mag. Milka Mikole Sodni procesi na Celjskem 1944-1951.

4.5. Dr. Zdenko Čepič in mag. Damijan Guštin sta kot člana komisije srednješolskih raziskovalnih nalog in recenzenta za področje zgodovine sodelovala pri pripravah in predstavitvi raziskovalnih nalog v okviru gibanja Znanost mladini.

Mag. Vida Deželak-Barič je recenzirala rokopisa Mire Mihevc Pogumna zvesta četa, drugi del ter Toneta Kebeta in Mileta Pavlina Osvobodilna vojna v Logatcu in okolici. Dr. Anka Vidovič-Miklavčič je ocenila rokopis Alenke Nedog Železničarji in železnice pod nemško okupacijo v nekdanji Ljubljanski pokrajini 1943-1945.

5. Sodelovanje v redakcijah, društvih, komisijah, odborih, drugih organizacijah

5.1. V letu 1995 je inštitut izdal 35. številko Prispevkov za novejšo zgodovino. Uredil jo je uredniški odbor, ki so ga sestavljali dr. Zdenko Čepič (glavni urednik), dr. Jasna Fischer (odgovorna urednica), mag. Damijan Guštin (pomočnik glavnega urednika), mag. Boris Mlakar in dr. Janko Prunk. Letnik je izšel v dvojni številki in objavil 9 razprav, historično dokumentacijo, tri jubilejne zapiske ob šestdesetletnicah dr. Franceta Kresala in dr. Miroslava Stiplovška ter sedemdeseti obletnici Zdravka Klanjščka, in memoriam prof. dr. Bogu Grafenauerju, 11 knjižnih poročil in ocen, poročilo o delu inštituta v letu 1994 ter bibliografijo sodelavcev inštituta v letu 1994.

Dr. Zdenko Čepič je bil glavni urednik zbornika strokovnih člankov Naš zbornik 1996, ki ga je izdalo društvo piscev zgodovine NOB. Sourednik te publikacije je bil tudi mag. Damijan Guštin. Dr. Tone Ferenc je član uredništva revije Kronika, mag. Boris Mlakar pa uredniškega odbora revij Borec in Zgodovina v šoli. Dr. Andrej Studen je urednik revije Zgodovina za vse.

5.2. Pri pripravi 9. zvezka Enciklopedije Slovenije je sodelovala skoraj vsa raziskovalna skupina inštituta. Opravljenega je bilo zelo veliko uredniškega in avtorskega dela. Dr. Tone Ferenc je član glavnega uredniškega odbora, urednika strokovnih področij pa dr. Tone Ferenc za zgodovino 1941-1945 in dr. Jera Vodušek Starič za zgodovino po letu 1945. V strokovnih odborih so sodelovali dr. Zdenko Čepič, dr. France Kresal, mag. Boris Mlakar in dr. Janko Prunk. Gesla za 9. in nekateri tudi že za 10. knjigo so pisali dr. Zdenko Čepič, mag. Vida Deželak-Barič, dr. Ervin Dolenc, dr. Tone Ferenc, dr. Jasna Fischer, dr. Aleš Gabrič, mag. Damijan Guštin, dr. France Kresal, dr. Žarko Lazarevič, mag. Boris Mlakar, dr. Jurij Perovšek, dr. Jože Prinčič, dr. Janko Prunk, dr. Andrej Studen, dr. Anka Vidovič-Miklavčič in dr. Jera Vodušek Starič.

5.3. V letu 1995 je izšel prvi zvezek Slovenske kronike XX. stoletja, pred izidom je drugi zvezek, začele pa so se priprave tudi za Slovensko kroniko XIX. stoletja. Pri tem založniškem projektu Nove revije so izredno velik delež dela opravili inštitutovi raziskovalci. Dr. Bojan Godeša in dr. Jurij Perovšek sta bila področna urednika za dve posamezni obdobji, pisci gesel pa so bili dr. Zdenko Čepič, dr. Ervin Dolenc, dr. Aleš Gabrič, dr. Bojan Godeša, mag. Damijan Guštin, dr. Žarko Lazarevič in dr. Jurij Perovšek. Dr. Andrej Studen je začel pisati gesla iz socialne in kulturne zgodovine ter zgodovine vsakdanjika za Slovensko kroniko XIX. stoletja.

Dr. Tone Ferenc je za projekt Založbe Mihelač Slovenci skozi stoletja napisal 10 avtorskih pol kronološkega pregleda zgodovine Slovencev v drugi svetovni vojni.

5.4. Dr. Jasna Fischer je nacionalna koordinatorica za raziskovalno polje Zgodovinopisje in članica Znanstvenega sveta za humanistiko pri Ministrstvu za znanost in tehnologijo. V letu 1995 je vodila obsežna dela pri pripravi projektov, ki jih bodo posamezni inštituti, fakultete, muzeji in arhivi izvajali v petletju 1996-2000 in jih bo financiralo MZT. Dr. Franceta Kresala je na predlog inštituta minister za znanost in tehnologijo imenoval v novo ustanovljeno komisijo ministrstva za ugotavljanje skladnosti izvolitev v znanstvene in strokovne nazive. Dr. Ervin Dolenc je član programskega odbora ciljnega raziskovalnega programa za humanistiko Oblikovanje kulturnih prostorov. Dr. Bojan Godeša je član Upravnega odbora Muzeja novejše zgodovine.

5.5. Trije raziskovalci so dejavni v organih Zveze zgodovinskih društev Slovenije. Dr. Jera Vodušek Starič je podpredsednica društva, dr. Žarko Lazarevič njegov tajnik, dr. France Kresal pa je kot predsednik slovensko-češke zgodovinske komisije v ustanavljanju član predsedstva Nacionalnega komiteja za zgodovinske vede Republike Slovenije. Dr. Vodušekova je ob pomoči dr. Aleša Gabriča vodila priprave za društveno mednarodno posvetovanje o Sloveniji v letu 1945.

Dr. Aleš Gabrič je bil v letu 1995 izvoljen za predsednika komisije za delo zgodovinskih krožkov pri Zvezi prijateljev mladine Slovenije, dr. Ervin Dolenc pa je postal njen član. Mag. Vida Deželak-Barič in mag. Damijan Guštin sta člana komisije za zgodovino pri republiškem odboru Zveze združenj borcev NOV Slovenije.

5.6. Dr. Jera Vodušek Starič je kot ekspertka sodelovala pri delu Preiskovalne komisije Državnega zbora o raziskovanju poveljnih množičnih pobojev, pravno dvomljivih procesov in drugih tovrstnih nepravilnosti, ki jo vodi dr. Jože Pučnik. Opravila je pregled nekaterih mikrofilmov iz dokumentacije Sove.

Dr. Bojan Godeša je sodeloval s pripombami in nasveti s člani slovenskega dela slovensko-italijanske zgodovinske komisije pri Ministrstvu za zunanje zadeve.

5.7. Dokaz, da naši raziskovalci niso zaprti v svoje kabinete, kot nam marsikdaj očitajo, je zelo veliko število njihovih nastopov na radiu in televiziji ter intervjujev v dnevnem in revialnem tisku v lanskem letu. O današnjem trenutku v slovenskem zgodovinopisju so dali intervjuje dr. Jasna Fischer (Delo, Oči kritike -TV Slovenija), mag. Boris Mlakar (Dnevnik), dr. Andrej Studen (Radio Slovenija) in dr. Jera Vodušek-Starič (Slovenec, Mag). Dr. Zdenko Čepič je na CABTV Impulz v oddaji Obe plati medalje imel pogovor o problematiki državljanske vojne, v intervjuju v Svobodni misli pa o agrarni reformi in njeni aktualizaciji v izvajanju denacionalizacije. Dr. Ervin Dolenc je za Radio Koper, uredništvo slovenskega programa Modri val imel pogovor o zgodovini in perspektivah Senožč. Dr. Tone Ferenc je na Radiu Ognjišče govoril o okupaciji Slovenije. Dr. Aleš Gabrič je na TV Slovenija (oddaja Oči kritike) govoril o perspektivovstvu. Dr. Bojan Godeša in mag. Boris Mlakar sta nastopila v odmevni oddaji Omizje TV Slovenija

z naslovom Sedemdeset let skomin. Mag. Boris Mlakar je na Radiu Slovenija govoril o domobranstvu in zaključku druge svetovne vojne. Dr. France Kresal je na Radiu Slovenija imel pogovor o učinkovitosti slovenskih vlad v primerjavi z gospodarskim razvojem Slovenije med dvema vojnama. Dr. Žarko Lazarevič je na Radiu Slovenija v oddaji Sledi časa govoril o stalnicah slovenskega kmetijstva.

6. Znanstveni posveti

V letu 1995 je bila vrsta znanstvenih posvetov, ki so se jih udeležili naši raziskovalci. V nadaljevanju so kronološko naštet. Posebej moram omeniti tri velika znanstvena posvetovanja z močno inštitutsko udeležbo. V Celju je inštitut pripravil skupaj z Zvezo ekonomistov Slovenije interdisciplinarni posvet z naslovom Stoletje gospodarskih sprememb in prelomnice 1918 - 1945 - 1991. Upam, da je to začetek dobrega sodelovanja slovenskih zgodovinarjev in ekonomistov pri raziskovanju gospodarske zgodovine. Slovenska matica je pripravila znanstveni posvet o slovenskih tridesetih letih, Zveza zgodovinskih društev Slovenije pa mednarodno znanstveno posvetovanje o Sloveniji v letu 1945 v okviru proslav 50. obletnice konca druge svetovne vojne.

Na 11 znanstvenih posvetovanjih so z referati sodelovali naslednji raziskovalci inštituta:

6.1. Znanstveno posvetovanje Inštituta za novejšo zgodovino in Zveze ekonomistov Slovenije Stoletje gospodarskih sprememb in prelomnice 1918-1945-1991, Celje, 8. marec 1995

referenti: dr. Zdenko Čepič, Spreminjanje lastništva zemlje po drugi svetovni vojni (Agrarna reforma med političnim in ekonomskim)

dr. Jasna Fischer, Slovenska gospodarska bilanca ob vstopu v prvo Jugoslavijo

dr. France Kresal, Socialna politika v Sloveniji do druge svetovne vojne

dr. Žarko Lazarevič, Obrat proti jugu: ukrepanje ob vstopu v jugoslovanski gospodarski prostor

dr. Jurij Perovšek, Slovensko gospodarstvo v času prevrata leta 1918

dr. Jože Prinčič, Podržavljenje zasebnega premoženja v Sloveniji po drugi svetovni vojni

6.2. Mednarodni znanstveni posvet La guerra partigiana in Italia e in Europa, Brescia, 22. - 24. marec 1995

referent dr. Tone Ferenc, I partigiani nei Balcani. Il caso Jugoslavo

6.3. Mednarodno znanstveno posvetovanje Celjsko gimnazijsko vprašanje 1895 - 1995, Celje, 19. - 20. aprila 1995

referent dr. Andrej Studen, Posledice gimnazijskega vprašanja na zaostritev slovensko-nemških odnosov v Celju na prelomu stoletja

6.4. Okrogla miza **Narodnoobrambno gibanje primorskih Slovencev 1918 - 1947**, Nova Gorica, 21. april 1995

referent mag. Boris Mlakar, Nekateri vidiki odnosa vodstva slovenskih protirevolucionarnih sil do primorskih Slovencev

6.5. Letno srečanje politologov **Interesna združenja in lobiranje**, Portorož, 26. - 27. maja 1995

referent dr. Zdenko Čepič, Zveza slovenskih agrarnih interesentov - način interesnega združevanja slovenskih kmetov med svetovnima vojnama

6.6. Seminar slovenskega jezika Filozofske fakultete, okrogla miza **Primorski Slovenci pod fašizmom**, Ljubljana, 11. julija 1995

referent mag. Boris Mlakar, Nekateri znančilnosti vojnega časa 1941 - 1945 na Primorskem

6.7. Znanstveno posvetovanje Slovenske matice **Slovenska trideseta leta**, Ljubljana, 20. - 21. september 1995

referenti: dr. Ervin Dolenc, Slovenski izobraženci v tridesetih letih in njihove delitve

dr. France Kresal, Industrija, obrt in gospodarska politika

dr. Žarko Lazarevič, Slovenci v tridesetih letih: prebivalstvo, družba, gospodarstvo

dr. Jurij Perovšek, Slovenci in Jugoslavija v tridesetih letih

dr. Janko Prunk, Liberalni tabor med Ljubljano in Beogradom

dr. Anka Vidovič-Miklavčič, Vloga in organiziranost mladine v jugoslovanskem delu Slovenije v letih 1929-1941

6.8. Mednarodni znanstveni posvet Zveze zgodovinskih društev Slovenije Slovenija v letu 1945, Ljubljana, 27. - 28. september 1995

referenti: dr. Tone Ferenc, Priprave na konec vojne

dr. Aleš Gabrič, Leto 1945 in slovenska kultura

dr. Bojan Godeša, Izobraženci v letu 1945: od pričakovanj do stvarnosti

mag. Boris Mlakar, Domobranstvo in konec vojne

dr. Jože Prinčič, 1945 - obnova in začetek gospodarske preobrazbe

dr. Jera Vodušek Starič, Prevzem oblasti od osvoboditve do volitev - obračun

6.9. Osrednja ameriška konferenca o slovanskih študijah (AAASS), Washington, DC, 26. - 29. oktober 1995, panelna razprava **Druga svetovna vojna v Sloveniji: različni pogledi in izkušnje**

referentka dr. Jera vodušek Starič, Druga svetovna vojna v Sloveniji: kontroverze v zgodovinopisju

6.10. Mednarodno znanstveno posvetovanje **Goriška jeseni 1943**, Gorica, 30. november 1995

referent dr. Tone Ferenc, Partizanska vojaška in civilna uprava v Slovenskem primorju jeseni 1943

6.11. Mednarodno znanstveno posvetovanje **The Political Structures of Central Europe**, Dunaj, 24. - 25. november 1995

referentka dr. Jera Vodušek Starič, The Significance of Elections to the Constitutional Assembly in Yugoslavia in November 11, 1945 for the Political Future of the Balcan Region

7. Stiki s tujino

Sodelovanje naših raziskovalcev z ustanovami in pozamezniki v tujini je bilo v letu 1995 bogato in raznovrstno, čeprav zaradi pomanjkanja sredstev za zbiralno delo v tujih arhivih ne tako obsežno, kot bi si sami želeli. Sodelovanje je potekalo v različnih oblikah, kot so sodelovanje v projektih tujih inštitutov in univerz, študijskem delu na posameznih tujih univerzah, na znanstvenih posvetih v tujini, objavljanju naših znanstvenih člankov v tujih revijah in v neposrednih stikih s tujimi raziskovalci. Dr. Jasna Fischer je sodelovala v projektu International Institute of Social History iz Amsterdama o zgodovini kmetstva in socialne demokracije v letih pred prvo svetovno vojno, ki ga vodi prof. Keith Hitchens z University of Illinois, s pregledom ekonomskih in socialnih razmer v slovenskih deželah. Dr. Žarko Lazarevič je sodeloval v projektu o razpršenosti idej Friedericha Lista v evropskem prostoru (List - Rezeption in Europa), ki ga vodi prof. dr. Eugen Wendler z Hochschule für Technik und Wirtschaft iz Reutlingena v ZR Nemčiji. Skupaj z dr. Andrejem Studenom pa se je vključil v mednarodni projekt dunajske univerze in njenega inštituta za gospodarsko in družbeno zgodovino Meščanstvo v Srednji Evropi (Bürgerlichkeit in Mitteleuropa), ki ga vodita prof. dr. Ernst Bruckmüller in prof. dr. Hannes Stekl. Dr. Jurij Perovšek je bil v novembru in decembru 1995 štipendist Deutscher akademischer Austauschdienst (DAAD) iz Bonna na univerzi Johann Wolfgang Goethe v Frankfurtu na Maini. Tam je pod mentorstvom prof. dr. Lotharja Galla opravil raziskavo Primerjalno opazovanje temeljnih idej in političnega razvoja slovenskega in nemškega liberalizma od nastanka liberalizma na Slovenskem do konca prve svetovne vojne (Vergleichende Betrachtung der Grundideen und der politischen Entwicklung des slowenischen und des deutschen Liberalismus von der Entstehung des Liberalismus in Slowenien bis zum Ende des ersten Weltkriegs, 1868-1918) s posebno pozornostjo do vprašanja Schultze-Delitschevega razumevanja socialnega vprašanja pri oblikovanju socialnih konceptov slovenskega liberalizma v 60-tih letih 19. stoletja in njegovega vpliva na teorijo in prakso slovenskega liberalizma do konca prve svetovne vojne. Dr. Janko Prunk je kot Humboldtov štipendist na univerzi v Freiburgu proučeval historično obdelavo totalitarnih ideologij in

sistemov boljševizma in fašizma v tridesetih letih predvsem v historiografskem delu Franza Borkenaua. Dr. Andrej Studen je imel decembra 14-dnevno, dr. Anka Vidovič-Miklavčič pa oktobra enomesečno štipendijo Constantina Jirečka, ki jo podeljuje avstrijsko ministrstvo za znanost in raziskovalno dejavnost. Na Dunaju sta delala v arhivih in bibliotekah. Dr. Aleš Gabrič in dr. Jože Prinčič sta s predavanji sodelovala na bilateralnem avstrijsko - slovenskem seminarju za srednješolske profesorje zgodovine, ki je bil decembra 1995 v Rappitschu na Osojskem jezeru. Dr. France Kresal je v slovenski delegaciji sodeloval na organizacijsko-strokovnem posvetu o sodelovanju slovenskih in čeških zgodovinarjev, ki je bilo v Pragi od 2. do 5. aprila 1995 na povabilo Akademije znanosti Češke republike. Na Zgodovinskem inštitutu akademije je bilo 3. aprila tudi posvetovanje slovenskih in čeških zgodovinarjev o skupnih raziskavah. Dr. Tone Ferenc je vzdrževal znanstvene in strokovne zveze z inštitutom za zgodovino odporništvu v Vidmu in Trstu, z Michelettijevo fundacijo v Brescii, z nemškim zveznim arhivom v Koblenzu ter nekaterimi pozamezniki, ki pripravljajo monografijo o dr. Friedrichu Rainerju in Odilu Globocniku. Stike je imel tudi z nekaterimi novinarji v tujini. Dr. Jera Vodusek Starič se je aprila kot poslušalka udeležila mednarodne konference o koncu druge svetovne vojne v Evropi v letu 1945 v St. Anthony' College-u v Oxfordu, ki jo je pripravil britanski komite za zgodovino druge svetovne vojne. Vzdrževala je delovne stike z zgodovinarji v Londonu, Baltimoru, Trstu, Moskvi in na univerzi Yale.

8. Kadri

Konec decembra leta 1995 je bilo na inštitutu 22 zaposlenih. Prvega oktobra je sporazumno prekinil delovno razmerje na inštitutu znanstveni svetnik dr. Janko Prunk, ker se je zaposlil kot redni profesor na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani. S prvim oktobrom pa je začela delati na inštitutu nova mlada raziskovalka Mateja Režek. Pod somentorstvom dr. Aleša Gabriča - drugi mentor je dr. Dušan Nečak - pripravlja magistrsko nalogo iz politične zgodovine v petdesetih letih. Njena zaposlitev je urejena v skladu s predpisi Ministrstva za znanost in tehnologijo za določen čas petih let, ko mora končati doktorski študij. V februarju 1995 je uspešno obranil doktorsko disertacijo mladi raziskovalec Andrej Studen in tako končal svoje usposabljanje ter nadaljuje delo v raziskovalni skupini inštituta. Dr. Aleš Gabrič je bil na Fakulteti za družbene vede izvoljen v naziv docenta.

Konec leta 1995 je raziskovalno skupino inštituta sestavljalo 13 doktorjev znanosti, po znanstvenih nazivih so bili trije znanstveni svetniki, višja znanstvena sodelavka, osem znanstvenih sodelavcev in asistent-doktor, 3 magistri - asistent-magister in dva višja strokovna sodelavca - ter mlada raziskovalka. Drugi zaposleni so bili še višja bibliotekarka, knjižničarka, tajnica direktorice, ki pa je že peto leto odsotna zaradi bolniškega dopusta, pisarniška referentka, ki ima zaradi delne invalidske upokojitve polovičen delovni čas na delovnem mestu tajnice direktorice,

in snažilka. Sekretarska in računovodska dela, varovanje stavbe, kurirska in vzdrževalna dela v stavbi smo dobro opravljali s pogodbenim delom.

Ljubljana, januarja 1996

Direktorica inštituta
dr. Jasna Fischer